

## Miskolc – a befogadó város

Gyermekkorom egyik bűvös városa, amelyről azt képzeltem, valahol az Üveghegyen is túl fekszik. Pedig nem volt, nincs, nem hogy az Üveghegyen, de még csak a Bükkön túl sem. Először gyermekkoromi cimborámtól, néhai **Koós Attilától** hallottam róla. Gyakorta látogatta őket egy ott élő, a falunkból elszármazott rokona, „Valika nene”, akinél olykor-olykor néhány napot el is töltött. Jómagam nem emlékszem, mikor voltam először Miskolcon. Első közvetlen emlékeim a kassai középiskolás évekhez kötődnek – szakmai gyakorlaton voltunk ott.

Miskolc a 19. század utolsó harmadáig, amíg Budapest át nem vette ezt a szerepet, a példa volt a gömöriek, kivált pedig Rimaszombat számára. Az akkori, kölcsönösen előnyös kapcsolatoknak szép jelképe az 1898/1899-ben épült *Gömöri pályaudvar*.

Sajátos és szomorú fejezete országunk történetének, hogy az első világháborút követően osztódással szaporodott. Mindössze 21 település maradt a magyar határokon belül. Annyira hihetetlennek tűnt mindaz, ami történt, hogy rossz álmoként, átmeneti állapotként fogták fel. Hogy a jogfolytonosságot biztosítsák, Putnok székhellyel szervezték meg Gömör-Kishont vármegyét (miközben, Rimaszombat székhellyel a csehszlovák hatalom is berendezkedett). Alig pár év elteltével aztán mindkettőt megszüntették. A csehszlovák állam hatalompolitikai okokból – meg az újonnan bekebelezett kisebbség rovására – szervezte át az ország közigazgatását. Magyarországon pedig be kellett látni, hogy 21 település nem képezheti egy önálló vármegye alapját. Gömör akkori tekintélyét azonban jól jelzi, hogy összevonták ugyan Borsoddal, de a nevét megőrizték. A helyzetet azonban továbbra is átmenetinek tekintették, amit a vármegye teljes elnevezése is sugallt: *Borsod, Gömör és Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye*. Így, s ekkor lett Miskolc Gömörország fővárosa, 1924. február 26. és 1938. december 22. között.

A 2. világháborút követően a 4330/1945. sz. miniszterelnöki rendelet Borsodot és a Magyarországnak maradt töredék Gömör és Kishontot *Borsod-Gömör vármegye* néven egyesítette. A megnevezés kérészetűnek bizonyult. Az 1950. évi megyerendezéskor a máig használatos *Borsod-Abaúj-Zemplén* nevet kapta.

Ahogy a trianoni döntést követően, úgy a 2. világháborút követően is Miskolc volt a gömöriek számára a menedék. Ki tudná megmondani, hány és hány menekült, száműzött lelt új otthonát és hazát Miskolcon? A sok közül most csupán néhány személyt említek név szerint.

**Fábián Vilmos** a Székelyföldről származott el Gömörbe, s lett az *Egyesült Protestáns Gimnázium* tanára, majd igazgatója – s tisztségéből adódóan, egyben a vármegyei múzeum igazgatója is. Kiváló tanár, a magyarság elkötelezett embere. A világháborút követően őt is száműzte a hatalom. MÁV alkalmazottként, majd portásként tengette az életét Miskolcon.

Ifj. **Rábely Miklós** az apja által alapított nyomdászfamília tagja. Közéleti vállalásai miatt ő is a számkivetettek keserű kényerét ette a Szinva partján. A megélhetés még jóval a 70. életévén túl is az olombetűk mellé kényszerítette.

S hányan voltak azok, akiknek átmeneti otthonát nyújtott! Történt, példának okáért, hogy az impériumváltás zürzavaros időszakában az *Egyesült Protestáns Főgimnázium*nak egy egész osztálya távozott Miskolcra, ahol a minoriták fogadták be őket. Ők akkor, rövid idő múltán, mindannyian visszatértek.

A 2. világháborút követően, amikor tiltott volt a magyar szó, megannyi diák szökdösött át az államhatáron, hogy anyanyelvén tanulhasson. Többségük hazatért. Köztük volt kitűnő írónk, **Mács József**, a kiváló néptánc-koreográfus, -kutató, **Takács András**, de a néhai **Kovács Gyuláné Héthy Jolán** is, aki a *Tóth Pál Nőnevelő Intézeti Leányliceum és Tanítóképzőben*, a legendás „*Tőtpál*”-ban folytatta tanulmányait, majd hazatérve, nemzedékeket tanított a betűvetésre...

A gömöri kapcsolat ma is termékeny.

Napjainkban, amikor a határ nyitott, sok gömöri diák tanul miskolci oktatási intézményekben, középiskolákban, egyetemen. Az elődökhöz képest kevesebben vannak azok, akik tanulmányaik befejezését követően is szülőföldjüket választják.

Élénk kapcsolat van egyes iskolák, pl. a rimaszombati *Tompa Mihály Református Gimnázium* és a *Lévay József Református Gimnázium* között is.

Aligha véletlen, hogy Miskolcon működik a virtuális Gömörország gondolatát felkaroló *Gömörország Regionális Kulturális Egyesület* – élén a gömörhorkai ősökkel rendelkező **Koncz Károly György** és az otthonukból elűzött rimaszombati szülők gyermeke, **Balázs István**. Aminthogy az sem véletlen, hogy Miskolcon fejt ki tevékenységét egyesületünk alelnöke, **Bodnár Mónika** is, akinek a jelen szám anyagának összeállításában kiemelt érdeme van.

A miskolci művelődési intézmények közül különösen kettőről kell szólnunk. A *Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárról*, amely gyűjteményeiben a gömöri múlt megannyi emlékét őrzi, s kiadványaiban rendszeresen közöl gömöri vonatkozású anyagot, kivált pedig a *Herman Ottó Múzeumról*, amelynek munkatársai a gömöri múlt értő és elkötelezett kutatói. Ennek bizonyossága ez a lapszám is, benne megannyi, a történeti múlt, népelet, művészeti hagyomány és művelődéstörténet egy-egy szeletét bemutató dolgozattal. Legyen ez a lapszám tisztelgés a Szinva parti város, annak mindenkori vezetése és polgárai előtt.

*B. József István*